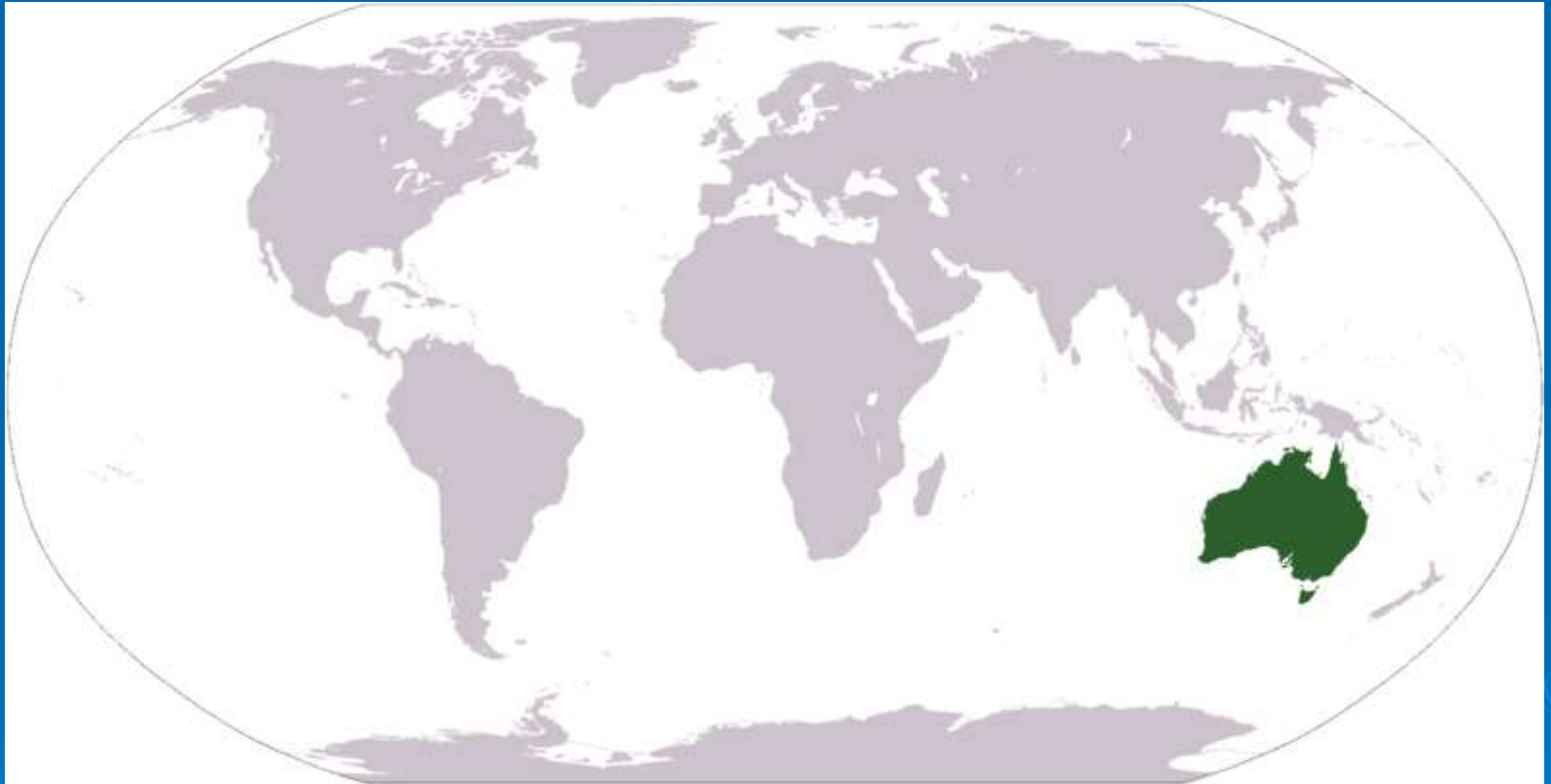

Dünya

OKYANUSYA KITASI

➤ **OKYANUSYA**

➤ Okyanusya Kıtasının Genel Özellikleri:

- Yerküre üzerindeki üç okyanustan, en büyüğü olan, Pasifik, hem yüzölçümünün daha büyük olması, hem de üzerinde 30.000'den fazla irili ufaklı ada barındırması ile diğer okyanuslardan ayrılır.
- Büyük okyanus üzerinde, Asya ve Güney Amerika kıtaları arasında kalan adalara **Okyanusya** denir.
- Ancak, etnik ve kültürel bakımdan hem de Asya kıtasına yakın olmalarından dolayı **Ryukyu, Kuril, Aleut ve Japon Adaları ile Tayvan, Filipinler ve Endonezya**, Okyanusya'nın dışında tutulurlar. Bunlara "kıtada adaları" denir.
- Ayrıca Şili'ye ait **Paskalya adaları** ile Ekvador'un **Galapagos adaları** da Okyanusya dışında kabul edilirler.

- Okyanusya'nın sınırları çok belirgin olmamakla birlikte, genellikle Büyük okyanus üzerinde doğu-batı yönünde 113° doğu boylamı ile 135° batı boylamı, kuzey-güney yönünde ise 56° güney enlemi ile 27° kuzey enlemi arasında kalan saha olarak kabul edilir.
- Buna göre, kıtanın büyük bölümü Yengeç ve Oğlak dönenceleri arasında kalmaktadır.
- Kıtanın en büyük karası Avustralya'dır. Bu nedenle Okyanusya kıtasına bazı kaynaklarda Avustralya kıtası da denir. Ancak, Avustralya, Okyanusya'nın bir parçası olup, tek başına bir kıta sayılamaz.

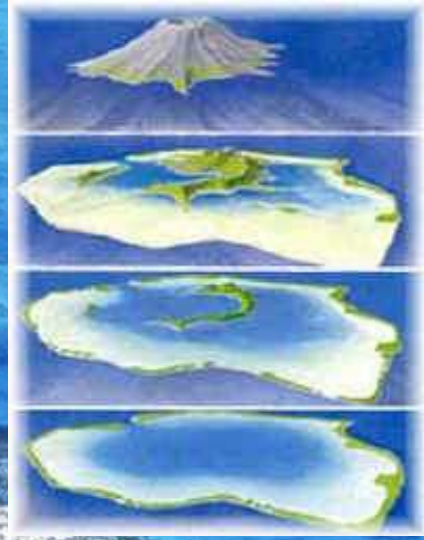
- Okyanusya, genel olarak Avustralya, Yeni Gine, Yeni Zelanda ve Tasmanya adaları dışarıda tutulmak kaydıyla üç büyük ada grubuna ayrılır;
- **Melanezya:** Siyah adalar demektir. İsmi üzerinde yaşayan insanlardan almıştır. Ekvatorun güneyinde Yeni Gine ile Yeni Zelanda arasında bulunan adalar grubudur. Bu adaların başlıcaları **Bismarck takım adaları, Solomon adaları, Vanuatu, Yeni Kaledonya ve Fiji** adalar grubudur.
- **Mikronezya:** Küçük adalar demektir. Çoğu ekvatorun kuzeyinde ve Gün Değişim Çizgisinin batısında kalan, **Guam, Manana adaları, Caroline adaları ve Kiribati adalarından** oluşur.
- **Polinezya:** Birçok ada anlamına gelir. Büyük okyanusun merkezinde, kabaca Gün Değişim Çizgisinin doğusunda ve diğerlerine göre daha geniş sahaya yayılmış adalar grubudur. Başlıcaları; **Hawaii, Samoa ve Cook adaları ile Fransız Polinezyası ve Tokelau adalarıdır.**

➤ Okyanusya Kıtasının Doğal Özellikleri

- A. Wegener'in (1880-1930) "Kıtaların Kayması ve Okyanusların Oluşumu " teorisine göre Avustralya, yaklaşık 65 milyon yıl önce Antarktika'dan ayrılarak, kuzeydoğuya kaymış ve bugünkü yerini almıştır. Okyanusya'yı meydana getiren diğer adaların bazıları çok eski, bazıları da (volkanik adalar ve mercan adaları) genç adalardır.
- **Melanezya adaları** ve **Mariana adaları** volkanik kökenlidir. Bunların oluşumu Gün değişim çizgisinin batısındaki derin deniz çukurlukları ile ilgilidir. Büyük okyanusun doğusunda okyanus tabanı yaklaşık 5.500 m derinlikte ve sade yapılı iken, batı kısmının tabanı, oldukça engebelidir. Pek çok ada ile derin deniz çukurluklarını barındırır. Bunlardan biri olan **Mariana çukurunun** derinliği **11.034 m.**yi bulur.
- Benzer şekilde tarih Değişim çizgisinin hemen batısındaki **Tonga çukurunun** derinliği de **10.882 m.**dir.

- Polinezya ve Mikronezya adalarının oluşumu, Pasifik okyanusunun altındaki sıcak noktalar ile ilişkilidir. Bu sıcak noktalar üzerinde mantodan yükselen sıcak ve katı maddeler, deniz üzerine çıkararak volkanları oluşturur.
- Okyanusun altındaki bu sıcak noktalar, devamlı olarak batı ve kuzeybatıya doğru ilerler. Dolayısı ile volkanı oluşturan sıcak nokta bir süre sonra onun altından uzaklaşır ve volkanik faaliyet sona erer. Ancak aynı sıcak nokta, yakın bir yerde ikinci bir volkanik adayı oluşturmaya başlar.
- Bu oluşum özellikle **Hawaii adalarında** çok belirgindir. Bu nedenle Hawaii adaları zincir gibi dizi halinde uzanır.
- Sıcak noktalarda oluşan adalar genellikle bazik yapılıdır.

- Büyük okyanus adalarının çoğu, birer atoldür. Atoller, (mercan adaları) şu şekilde oluşurlar; 40 m. den daha derinde yaşayamayan mercanlar önce, deniz yüzeyinin üzerine yükselen bir volkanik adanın kıyılarında birikmeye başlarlar. Mercan birikimi devam ederken ada da yavaş yavaş alçalarak yükselti kaybeder. Bir süre sonra ada sular altında kalırken onun üzerinde biriken mercanlar su seviyesinin üzerinde kalırlar.
- Atollerin su üzerinde olabilmeleri için adanın alçalma hızının mercanların birikerek yükselme hızından daha yavaş olması gerekir.
- Dünyadaki aktif volkanların yarısından fazlası bu bölgededir. Volkanların aktif olduğu bu sahalar aynı zamanda büyük depremlerin de en fazla olarak görüldüğü bölgelerdir.

➤ İKLİM

- Avustralya'nın iç kısımlarında etkin olan **karasal iklim** bir yana bırakılacak olursa, Okyanusya'nın neredeyse tamamında **tropikal iklim** görülür. Sıcaklık, nem ve yağış miktarları yıl boyunca büyük değişiklikler göstermez.
- Yıllık ortalama sıcaklık 23-27°C arasında değişir. En sıcak ay ile en soğuk ay arasındaki fark 2-4°C kadardır. Ancak gün içindeki oynamalar 6-7°C.yi bulur.
- Nem, bütün adalarda çok yüksektir. Yağış düzenli ve boldur. Bunun nedeni ekvatora yakınlık ve okyanusun etkisidir. En yağışlı kesim 5° kuzey paraleli boyunca uzanan bölgelerdir ve buralarda 2000 mm.nin üzerinde yıllık ortalama yağış alınır.
- Ekvatordan kuzeye ve güneye doğru gidildikçe yağışlar da azalır. Öte yandan alize* rüzgarları da Okyanusya için karakteristiktir.

Bitki Örtüsü

- Avustralya dışında kalan Okyanusya kıtasına ait doğal bitki örtüsü tamamen iklim şartları ile ilişkilidir. Sıcak ve bol yağışlı tropikal iklim etkisiyle, adaların vejetasyon örtüsü çok zengindir.
- Adaların alçak kesimleri **tropikal yağmur ormanlarının** en iyi gelişme sahalarındandır. Yağmur ormanları genellikle 300-500m yükseğe kadar çıkar. Bu ormanlar türce zengin ve sık dokuludur.
- Daha yükseklerde ise orman varlığı yine devam etmesine karşılık, tropikal yağmur ormanları yerlerini **çam ve meşe ormanlarına** bırakır.
- Ayrıca kıtanın dikkati çeken bir başka özelliği de endemik* bitki türlerinin çok fazla olmasıdır. Örneğin, Yeni Zelanda florasındaki bitki türlerinin %72'si endemiktir

- Kıta endemizmi, hayvan türlerinde de kuvvetlidir. Örneğin dünyanın yumurtlayan tek memeli hayvanı olan "ekidna" Okyanusya'da yaşar.
- Avustralya'da memelilerin ve kuşların %60'ı, Hawaii böceklerinin %99'u, kara salyangozlarının ise tamamı endemiktir.

➤ Akarsu ve Göller

- Okyanusya, birkaçı dışında küçük adalardan meydana gelen bir kıtadır. Bu nedenle Avustralya adasının doğusu dışında belirgin bir akarsu şebekesi yoktur.
- Küçük adalara düşen yağmur suları, henüz bir akarsu oluşturamadan denize ulaşırlar.
- Güney Avustralya'da **Adelaide** kentinin doğusundan okyanusa ulaşan **Murray-Darling ırmağı**, kıtanın en önemli akarsuyudur.
- Kıtada önemli bir göl de yoktur. Sadece Avustralya'da, deniz seviyesinden daha aşağıdaki bir çanağın içinde yer alan ve tuzlu bir bataklık görünümündeki **Eyre gölü** bunun istisnasını oluşturur. Diğer adalarda da bazı küçük, volkanik krater göllerine rastlanmaktadır.

Eyre Gölü/Avustralya

Kıtanın Beşeri ve Ekonomik Özellikleri

Beşeri Özellikler

- Okyanusya'daki ilk yerleşmelerin tarihçesi ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemekte, ancak 30.000 yıl kadar önce Filipinler ve Endonezya'dan gelen Avustralya yerlilerinin, **Melanezya adalarının**' batısından başlayarak doğuya doğru göç ettikleri ve adaları ilk kez yerleşime açtıkları kabul edilmektedir.
- Avrupalıların en son keşfettikleri okyanus, Pasifiktir. Burayı ilk gören Avrupalı, İspanyol kâşif **Balboa**'dır. Balboa, 1513 yılında Karayib denizini ve Panama kıstağını geçerek batıdaki bu okyanusa ulaşmıştır.

- Ancak 1520-1521 yıllarında Güney Amerika kıtasının güneyindeki Macellan boğazından geçip, Filipinlere kadar tüm Pasifiği geçen ve adalara ilk ayak basan Avrupalı, Portekizli kaşif Macellan olmuştur.
- **Ferdinand Macellan**, bu büyük denize yumuşak ve düzenli rüzgarları nedeniyle Portekizce 'durgun' anlamına gelen "pasifico" adını vermiştir.
- Pasifik okyanusunun en büyük kaşifi ise İngiliz **James Cook**'tur. 1768-1779 yılları arasında düzenlediği üç seyahat ile Okyanusya kıtasının tamamını keşfeden Cook, çizdiği haritalarda okyanustaki adaların çoğunun yerini şaşkıncı derecede doğru olarak gösterebilmiştir.

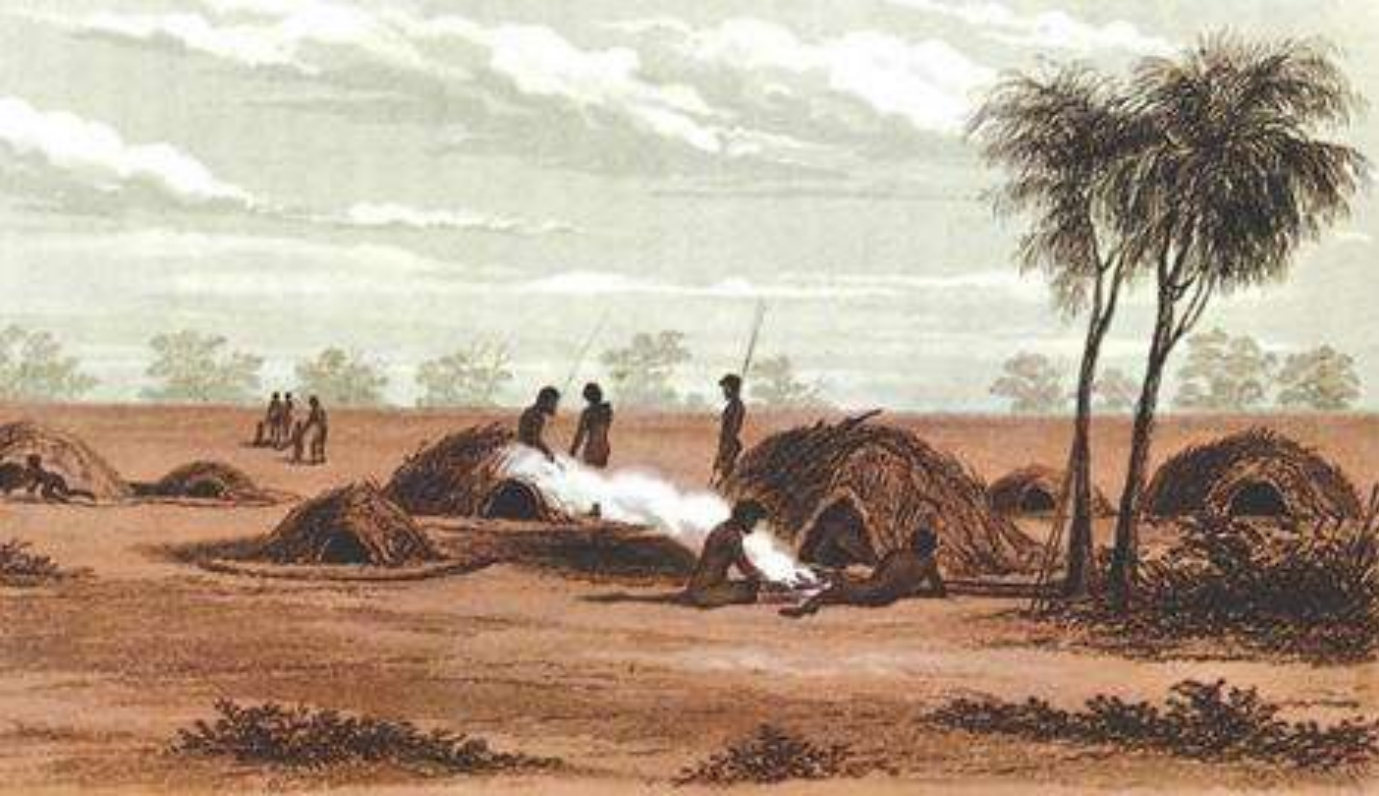
- Pasifik adalarının çoğu, siyasal bakımdan II. Dünya Savaşı'na kadar ABD, Japonya ve büyük Avrupa devletlerinin denetimi altında kalmışlardır.
- Sömürgecilikten ilk kurtulan Okyanusya ülkesi (1901) Avustralya'dır. Diğer Okyanusya ülkelerinin çoğu II. Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsızlıklarını kazanmış, ya da bir ölçüde özerklik elde etmişlerdir.
- Günümüzde kıta üzerinde 25 ülke vardır. Ancak bunların 11'i halen sömürge durumundadır. Aslında bağımsız olanların da eskiden denetimi altında oldukları ülkeye karşı ekonomik bağımlılıkları devam etmektedir.

Bağımsız Okyanusya Ülkeleri			Bağımlı Okyanusya Ülkeleri	
Ülke Adı	Başkenti	2003Nüfusu (tahmini)	Ülke Adı	Bağımlı Olduğu Ülke
Avustralya	Kanberra	19 731984	Amerikan Samoası	ABD
Fiji	Suva	856 346	Cook Adaları	Yeni Zelanda
Kiribati	Tarawa	98 549	Fr. Polinezyası	Fransa
Marshall Adaları	Majuro	56 429	Guam	ABD
Micronesia	Palikir	108 143	Yeni Kaledonya	Fransa
Nauru	*	12 570	Niue	Yeni Zelanda
Yeni Zelanda	Wellington	3 951307	Norfolk Adaları	Avustralya
Palau	Koror **	19 717	Kz. Mariana Adl.	ABD
Papua Yeni Gine	Port Moresby	5 295 816	Pitcairn Adaları	İngiltere
Samoa	Apia	178 173	Tokelau	Yeni Zelanda
Solomon Adaları	Honiara	509 190	Wallis ve Futuna	Fransa
Tonga	Nuku'alofa	108 141		
Tuvalu	Funafuti	11305		
Vanuatu	Port Vila	199 414		

* : Resmi başkenti yok. İdari birimler Yaren'de.

** : Koror'un 20 km kuzeydoğusunda yeni başkent inşa ediliyor.

- Toplam kara alanı 8.900.000 km²'yi bulan Okyanusya, kıtasının 2010 yılı nüfusu 34.000.000 civarındadır. Yüzölçümü bakımından dünya karalarının %6'sını oluşturan kıta, nüfus açısından dünya toplamının sadece %0,5'ini barındırır. Buna göre, nüfus yoğunluğu çok düşük olup, km² başına 3.8 kişi düşer.
- Kıta nüfusu, daha çok adaların sahil kesimlerinde kurulmuş, modern ve planlı şehirlerde yoğunlaşmıştır.
- Ancak iç kesimlerde, çiftlikler ve plantasyonlar dışındaki yerleşme birimleri ve meskenler son derece ilkeldir.
- Örneğin; adaların pek çoğunda yerli halkın yaşadığı ağaç kovuklarına, ağaçlar üzerinde kurulmuş evlere, kazıklar üzerinde inşa edilmiş meskenlere, sal veya sandal evlere günümüzde de rastlanmaktadır.

- Okyanusya, insan toplulukları bakımından, beş gruba ayrılabilir:
- **Melanezyalılar:** Çoğunlukla küçük köylerde yaşayan, siyah derili grup, daha ziyade **Yeni Gine, Yeni Kaledonya, Solomon Adaları, Fiji ve Vanuatu**'da yerleşmiştir. Geçimlerini Hindistan cevizi, kahve ve kakao yetiştirerek sağlarlar.
- **Polinezyalılar:** Orijinlerinin Malaya yarımadası olduğu düşünülür. **Polinezya** adalarında yaşarlar. Geçimlerini balıkçılıkla sağlarlar.
- **Mikronezyalılar:** **Mikronezya** adalarında, bir şef önderliğinde kabileler halinde yaşarlar. Görünüş olarak Melanezyalılar ile Polinezyalıların karışımıdır.
- **Asyalılar:** Güney ve Gn.dğ. Asya'dan 18.yy sonunda gelmişlerdir. Bu grup içinde **Çinli, Hintli, Vietnamlı ve Filipinliler** ağırlıktadır.
- **Avrupa ve Amerikalılar:** Sömürge döneminde göç etmişlerdir. Kıtadaki şehirsiz nüfusun büyük bölümünü oluşturur ve Ticaret ile sanayi faaliyetlerinin çoğunu ellerinde tutarlar.

➤ Ekonomik Özellikler

- Tarla tarımı, hayvancılık, sanayi ve ulaşım yönünden ileri olan Avustralya ve Yeni Zelanda dışında Okyanusya adalarının ekonomisi çeşitlilik göstermez. Başlıca geçim kaynakları tarım, balıkçılık, turizm ve kendiliğinden yetişen bitkilerin toplanmasına dayanır.
- Tarım ürünleri içinde **Hindistan cevizi, şekerkamışı, pamuk, kakao, pirinç ve çay** başta gelir. Bu ürünler çoğu yerde sadece geçimin teminine yönelik olarak yetiştirilirler. Ancak Hawaii adalarında Hindistan cevizi ve ananas üretimine yönelik geniş ticari plantasyonlar mevcuttur.
- Balıkçılık, genelde önemlidir. Solomon Adaları, Fiji ve Kiribati ticari balıkçılıkta diğer ülkelere göre daha ileri düzeydedir.
- Turizm, Okyanusya ülkelerinin hemen tümünde gelişmiş veya gelişmektedir. Özellikle **Fransız Polinezyası, Guam, Hawaii ve Fiji**'de turizm ileri düzeydedir.

Madencilik;

sadece **Y.Kaledonya** (nikel), **Fiji** (altın,gümüş), **Nauru** (fosfat) ve **Solomon adalarında** (altın) ekonomik değer taşımaktadır.

- **Sanayi** ise Hawaii dışındaki adalarda istenilen düzeyde olmayıp, daha ziyade tarım ve su ürünlerinin işlenmesine dayalıdır. Ancak Batı Samoa ve Solomon adalarında, orman ürünlerine yönelik bazı sanayi tesisleri bulunmaktadır.
- Okyanusya'da kara ve demiryolu ulaşımı gelişmemiştir. Buna karşılık deniz ve hava ulaşımı oldukça iyidir. Özellikle Fiji, Solomon ve Hawaii gibi ülkelerdeki, yüzlerce ada birbirine yük ve yolcu taşıyan gemi ve feribotlarla bağlanmıştır. Adaların çoğunda ulaşımaya yardımcı olan doğal limanlar vardır.
- Uluslararası standartlara uyan havaalanları, daha ziyade başkentlere inşa edilmiştir.
-
- Ayrıca, üzerinde yerleşim bulunan her adadaki, düzlükler de küçük uçaklar için havaalanı işlevi görmektedir.

